УДК 378.141=111

Коваленко К. Г.

Продуктивні способи утворення нових слів у сучасній англійській мові

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія» Полтава, Україна, E-mail: GAVRILJEVA_1986@

Ключові слова: словотвір, афіксація, основоскладання, конверсія, словоскладання, деривація.

Мова є основним центром уваги лінгвістів як вітчизняних, так і зарубіжних. Основне завдання словотвору полягає у вивченні формальних, семантичних, генетичних закономірностей і особливостей утворення нових лексичних одиниць, які виникають в процесі розвитку мови.

На сучасному рівні розвитку мовознавства, у той час як загальнотеоретичні основи семантичного аналізу вже досить розроблені, виникає потреба дослідити окремі групи ад’єктивних одиниць, що забезпечує більш глибоке розуміння закономірностей мовної системи.

Проблема творення нових слів, механізм та структурні елементи, що беруть у цьому участь є предметом вивчення даної розвідки. Варто зазначити, виникає потреба виокремити словотвір в окремий аспект мовознавчої науки. На сьогодні місце словотвору в системі лінгвістичних дисциплін (лексикологія, стилістика, граматика, морфологія), а також деякі процеси та особливості словотворчого аналізу є мало досліджуваними й актуальними у розвитку сучасного англійського мовознавства.

Раніше словотвір розглядався як розділ граматики, який існував поряд з морфологією та синтаксисом, або як частина морфології, або як окрема наука, яка тісно пов’язана з граматикою та лексикологією. На сьогодні словотвір є окремою галуззю дослідження теоретиків й практиків мовознавства.

Зв’язки словотвору із лексикологією, морфологією, граматикою є взаємозалежними. Насамперед, словотвір тісно пов’язаний з лексикологією.

Зв’язок словотвору з лексикологією прямий і безпосередній: саме лексичні одиниці мови з точки зору їх морфемного складу, структури і способів деривації (тобто словотворення) і є конкретним предметом власне словотвору. Крім того, історичний розвиток словникового складу, коли одні слова, що виражають застарілі поняття, відмирають, а інші слова на означення нових понять нашої дійсності з’являються, часто супроводжується зміною продуктивності певних засобів словотворення. До спільних питань словотвору й лексикології є питання принципів номінації в певній мові, формування певних лексико-семантичних розрядів слів, поповнення словникового складу мови лексичними одиницями.

Спільним об’єктом вивчення морфології та словотвору є принципи й закономірності вивчення будови слова.

Словотворення як явище поліфункціональне виконує декілька функцій, що знаходяться між собою у відношеннях ієрархічної залежності: утворення похідних, формування лексичного складу мови, утворення зв’язку між частинами мови і класифікаційно-пізнавальної діяльності людини.

Словотвір вивчає деривацію, тобто утворення нових слів з певним лексичним й семантичним значенням за допомогою продуктивних способів творення: афіксація (префіксація та суфіксація), конверсія, скорочення, основоскладення.

Афіксація є одним із найпоширеніших способів словотвору на даному етапі розвитку англійської мови. Варто зазначити, що афікси характерні властивості й ознаки: а) приєднуючись до продуктивної основи, афікс виражає певне значення; б) афікс повинен легко виокремлюватися як словотворчий елемент; в) афікс слугує для утворення нових слів від основ іншого походження; г) афікс має бути продуктивним [2; 3].

Префіксація є також одним із продуктивних способів словотвору, за допомогою якого змінюється лексичне значення слова. Модифікуючи лексичне значення слова, префікс рідко змінює граматичну характеристику слова в

цілому, тому і просто слово, і його префікс – дериватив у більшості випадків належить до однієї частини мови, наприклад abuse – disabuse, approve – disapprove, believe – disbelieve, understand – misunderstand, apply – misapply.

Префіксація відіграє провідну роль й у специфіці творення нових медичних термінів, що зосереджує увагу на особливість їх уживання у медичній сфері: intracellular, intravenous, intramuscular, intrapleural, intraspinal, pernasal, percutaneous, postnatal, postoperative, preclinical, prenatal.

Суфікси виконують функцію афіксальної морфеми, що знаходиться між коренем та закінченням і входять до складу основи: reparative work, preventive measures.

Суфікси можуть приєднуватися до кореня (read – reader, dance – dancer, own – owner), утворювати різні частини мови (faith – faithful – faithfulness, prevention – preventive, pain – painful, danger- dangerous, tumor-tumoral, excess-excessive- excessiveness).

За допомогою суфіксів утворюються нові слова з різним семантичним та стилістичним діапазоном: painful – painless; thoughtful – thoughtless, harmful – harmless.

Продуктивність суфіксального способу словотворення визначає той факт, що у мові для утворення певної частини мови сформувалася певна система суфіксів: іменникових, прикметникових та дієслівних. Наприклад: banker, knower, producer, actress, vegetarian; poetic, political, married, manly, tiresome, juicy, childless, wakeful; intensify, dramatize.

Суфікс видозмінює, уточнює значення кореня та всього слова, відносячи його до певної частини мови. Окрему групу складають суфікси, що служать для творення форм слова, тобто виконують не словотвірну, а граматичну роль. Наприклад, wind – windy, sin – sinless, trust – trustful.

Наступним продуктивним способом словотвору англійської мови є конверсія.

Нові слова можуть утворюватися шляхом переходу слів або окремих словоформ з однієї частини мови в іншу. Конверсія полягає в утворенні нової частини мови, при цьому змінюючи її лексичне та граматичне значення [3].

Також при конверсії є зміна семантики слова і його синтаксичної функції: grin – «посмішка», to grin – «посміхатися»; set – «комплект, група», to set – «розміщувати, класти», nurse – «няня», to nurse – «няньчити, вигодовувати», increase – «зростання», to increase – «зростати, підвищувати». Конверсії інколи уникають слова, що набули якогось словотвірного афікса (особливо префікса), а також слова, які при зміні парадигматичного статусу виявляють семантичну невідповідність іншій частині мови. Конверсія є продуктивним способом творення дієслів. Наприклад, release – to release; resort – to resort, rest – to rest, sound – to sound, strip – to strip.

Конверсія має свої підвиди: реконверсія – мовне явище, коли одне із значень похідного за конверсією слова є джерелом утворення нового значення основи, від якого воно походить: cable – to cable, hand – to hand. Шляхом часткової конверсії від дієслівної основи утворюється іменник, але потім він входить до складу словосполучень з дієсловами give, have, make, take: to have a bite, to take a look, to make a trip; субстантивація прикметників – це процес словотвору, при якому прикметник набирає характерних ознак іменника.

Скорочення є порівняно новим способом творення нових слів й водночас продуктивним, який базується на втраті певної частини слова. Він є поширеним явищем як в розмовній мові, так і в офіційних стилях. У сучасній англійській мові скороченню підпорядковуються іменники, дієслова й прикметники.

Серед видів скорочень розрізняють: умляут (мутація голосних) – найпоширеніший різновид чергування голосних: full – fill; tale – tell; чергування наголосу в основному спостерігається у запозичених з романських мов словах, при цьому іменникова форма має наголос на першому складі, а дієслівна на другому складі: 'contact – con'tact, 'conduct – con'duct; зворотній словотвір – процес, в якому деривація нових слів відбувається шляхом втрати афікса

існуючого прототипу, при цьому відбувається морфемне перетворення структури слова: to baby-sit – baby-sitter; звукова імітація є явище наслідування природних звуків: to bang, to cluck, to toot; римовані комбінації, які утворюються шляхом повторення однієї і тієї ж самої основи: ack-ack, go-go.

Основоскладення ґрунтується на складанні двох чи більше основ, з можливими подальшими змінами новоутвореного композита. Найактивнішим засобом утворення нового композита є складання двох або більше основ. Основними й продуктивними моделями продовжують залишатися моделі N + N = N; A + N = N. Наприклад, sea + man = seaman; blue + bell = bluebell, home + body = homebody, neck + lace = necklace, goose + berry = gooseberry, high + way = highway, head + ache = headache, stomach + ache = stomachache, tooth + ache = toothache, day + light = daylight, tooth + brush = toothbrush, ear + ache = earache.

Словоскладання є результатом об’єднання двох або більше основ і займає провідне місце у системі англійського словотвору. Показником об’єднання слів у одне поняття має бути зафіксований порядок слів, логічне змістове поєднання слів: butterfingers, coldhearted, hardhearted, hotheaded, jawbone, kneecap, lifeboat, pineapple, sunglasses, windpipe, jawfall. Як свідчать наведені приклади, основою словоскладання є іменники й прикметники, які зустрічаються як у медичній термінології, так і у інших стилях мовлення.

Типи зв’язків між компонентами (складних слів) в залежності від того, як поєднані між собою слова є субординативні й координативні. При субординативному зв’язку складні слова впливають на семантичне й стилічне значення іншого. Зв’язок координативних складних слів не впливає на значення іншого компонента слова. Субординативні складні слова перебувають у структурній і семантичній взаємозалежності. Останній компонент складного слова визначає граматичне й семантичне значення при субординативному зв’язку [1; 2]. Основну частину субординативних композитів складають прикметники: bullet-shaped – «кулеподібний»; short-sighted – «короткозорий», stone-blind – «сліпий, незрячий»; seasick – «той, хто страждає морською

хворобою»; open-minded – «неупереджений»; high-priced – «дорогий; той, що коштує дорого»; cold-blooded – «безжалісний, жорсткий» [4; 6].

Словоскладання та суфіксація є одними з найпродуктивніших способів творення нових слів, які постійно привертають увагу як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів, проте окремі аспекти словотвору, зокрема структурно-семантичні властивості складних та похідних слів та продуктивні моделі їх утворення ще не знайшли свого повного висвітлення у лінгвістиці.

Отже, словниковий склад є активним процесом у розвитку лексики англійської мови, збагачення її ресурсів є творення нових слів. Словниковий склад англійської мови збагачується в основному за рахунок утворення нових слів. У сучасній англійській мові вирізняються основні способи словотворення: афіксація (суфіксація, префіксація), конверсія, основоскладання, словоскладання та скорочення.

Отже, афіксація, конверсія, скорочення, основоскладання є продуктивними способами творення нових слів у сучасній англійській мові та важливими засобами поповнення її словникового складу.

Список використаних джерел

1. Алефіренко Л. Б. Особливості словотвірної структури суфіксальних збірних іменників у сучасній англійській мові / Л. Б. Алефіренко // Англ. філологія: Проблеми лінгвістики, літературознавства, лінгводидактики: зб. наукових праць. – Полтава : Техсервіс, 2007. – С. 5-10.

2. Антрушина Г. Б., Афанасьева О. В., Морозова Н. Н. Лексикология английского язика / Г. Б. Антрушина, О. В. Афанасьева. – М. : Высшая школа, 1999. – 288 с.

3. Бортничук О. М., Василенко И. В., Пастушенко Л. П. Словообразование в современном английском языке / О. М. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко. – К. : Наука, 2000. – 198 с.

4. New Webster's dictionary and thesaurus of the English language. – Dunbury: Lexicon Publ., 1993. – 788 p.

5. Rosemary Courtney. Longman Dictionary of Phrasal Verbs. / Rosemary Courtney. – Moscow, 1996. – 768 p.

6. Wakefield H., Gatenby E., Hornby A. The Advanced Learner's Dictionary of Current English. / Wakefield H., Gatenby E., Hornby A. – Ldn., 1967. – 988 p.

Реферат

Продуктивні способи утворення нових слів у сучасній англійській мові

Коваленко К. Г.

У даній розвідці розглянуто продуктивні способи творення нових слів у сучасній англійській мові. Основну увагу приділено афіксації, конверсії, основоскладенню, словоскладенню як основним способам творення слів.

Ключові слова: словотвір, афіксація, основоскладання, конверсія, скорочення, словоскладання, деривація.

Реферат

Продуктивные способы образования новых слов в современном английском языке

Коваленко К. Г.

В данном исследовании рассмотрены продуктивные способы образования новых слов в современном английском языке. Основное внимание уделено аффиксации, конверсии, основосложению, словосложению как главным способам образования новых слов.

Ключевые слова: словообразование, аффиксация, основосложение, сокращение, словосложение, деривация.

Resume

Productive ways of new words formation in modern English

Kovalenko K.H.

Higher State Educational Establishment of Ukraine “Ukrainian Medical Stomatological Academy”, Poltava, Ukraine, e-mail: GAVRILJEVA_1986@

Introduction.

Word building deals with derivation, formation of new words with lexical, grammatical, semantic meanings due to the productive ways such as affixation (prefixation, suffixation), conversion, abridgement, stemcomposition, word building. Much attention is paid to the investigations of foreign and native linguists in the field of word building.

Objective is to detect and analyze productive ways of new words formation in modern English.

Materials and methods. It was used theoretical and practical basis of given results. It was used modern articles, textbooks, dictionaries, medical dictionaries which will help to find out the most productive ways of new words formation. Noun, adjective, verb stems and composites were taken in order to get new word due to affixation (prefixation, suffixation), conversion, abridgement and others.

Results. An analysis of this linguistic question showed productive results. Affixation (prefixation, suffixation) is one of the most productive ways of new words formation in modern English. Due to prefixation such specific new medical terms as intacellular, intravenous, intramuscular, percutaneous, postnatal and others are formed, which enrich lexical component of the English medical language. It was determined lexical component of English has its own suffixes’ system which helps to form new words with different semantic and grammatical meanings such as –er, –ic, –less, –ful, –al, –y: reader, poetic, useless, fruitful, political.

A linguistic process that assigns an already existing word to a new word class (part of speech) or syntactic category. This process is also known as zero derivation. Conversion is particularly common in English because the basic form of

nouns and verbs is identical in many cases. It is usually impossible in languages with grammatical genders, declensions or conjugations.

An abridgement is relatively new way of new words formation in modern English. It is wide spread phenomenon in conversational speech and official styles. Nouns, verbs and adjectives are subject to an abridgement.

Composition is the way of wordbuilding when a word is formed by joining two or more stems to form one word (head + ache = headache, jaw+ bone = jawbone). The structural unity of a compound word depends on the unity of stress; semantic unity; unity of morphological and syntactical functioning. Compounds are written sometimes as one word (sunglasses), sometimes as two hyphenated words (life-threatening), and sometimes as two separate words (football stadium).

Conclusions. Lexical component of the language is an active process in the development of lexis of English. Lexical component of the English language is enriched by new words formation. Affixation (prefixation, suffixation), conversion, abridgement, stemcomposition, word building are the most productive ways of new words formation in modern English. These productive ways of new words formation are important and necessary components to renew semantic, lexical and grammatical meanings of each word.